

Fornlämning 271, ett gravfält från äldre järnålder - folkvandringstid
och
en boplats med osäker datering, Lundby, Trosa-Vagnhärads socken

År 1976 upptäckte ingenjör Sven-Gunnar Broström, Tumba, en hällristning bestående av några skepp samt skålgropar invid fornlämning 70. I samband härmed upptäcktes ytterligare skålgropar, fyra gravar och en skärvstenshög ca 150 m söder därom. Komplexet erhöll nummer 271 i fornlämningsregistret.

I anslutning till fornlämning 271 finns ett stort antal fornlämningar. Intill Lundby gård, belägen sydsydost om undersökningsområdet finns tre gravfält, 72, 73 och 74. Fornlämningarna 73 och 74 består bägge av fem registrerade stensättningar och fornlämning 72 av fem högar. Sydväst om Lundby gård lig-

Fig 43. Östra delen av gravfält 271 efter avtorvning. I förgrunden den ovala stensättningen A24. Från S. Foto S Wigren. Neg nr U694:14.

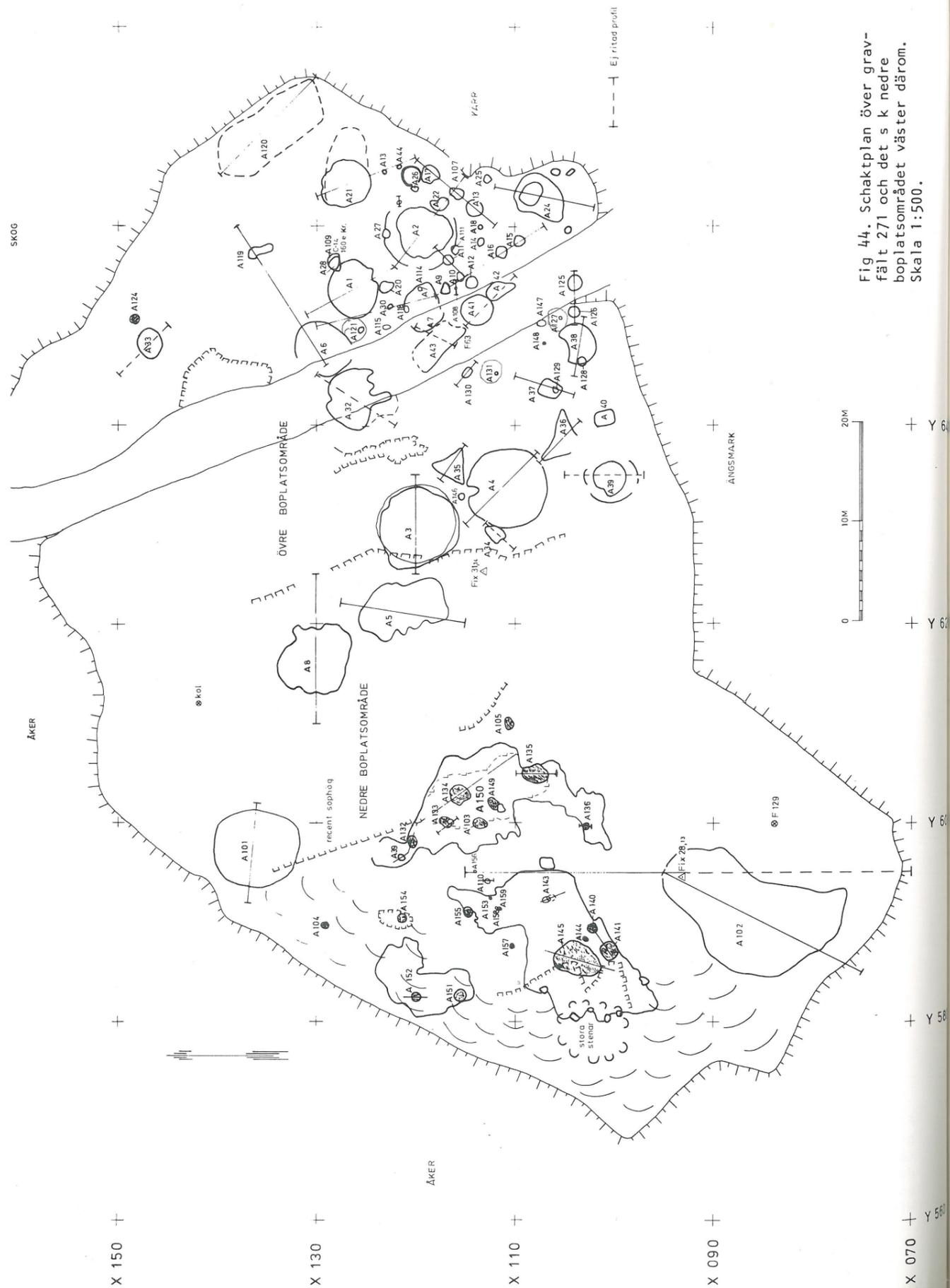

Fig 44. Schaktplan över gravfält 271 och det s k nedre boplatsområdet väster därom. Skala 1:500.

Fig 45. Sydvästra delen av gravfältet från SÖ. I förgrunden treudden A36 och bakom den A39, en rundad stensättning med friliggande kantkedja. Foto Sonja Wigren. Neg nr U 694:15.

ger fornlämningarna 10 och 11, den sistnämnda bestående av en hög och några stensättningar. Fornlämning 10 utgörs av ett gravfält med ca 115 registrerade anläggningar, varav 35 högar och ca 80 stensättningar. Samtliga fornlämningar är belägna på moränbackar och krön med uppstickande bergklackar.

Norr om undersökningsytan ligger fornlämning 69, en stensättning samt fornlämning 70, bestående av ett gravfält med elva stensättningar och fyra skärv-

stenshögar. Här och i den söder därom belägna åkerytan drogs provschakt. Åkerytan, vilken sköt in mellan två åkerholmar skilde fornlämningarna 69 och 70 från undersökningsområdet, fornlämning 271.

Gravfältet låg på en smärre plåtå i svag sydvästsluttning, i gränsen mellan urkalksten och leptit, till stor del täckt av morän. I direkt anslutning i väst fanns ytterligare en lägre liggande plåtå. Mot väster sluttar terrängen

lerblandad mylla. Krukskärvor, bränd lera, slagg, brända ben och kol påträffades.

Av *stensamlingarna* var en oregelbunden (A118), en rektangulär (A120) och två rundade (A128, A129). De var mellan 0,7 m i diameter - 5 x 12 m stora och 0,05-0,3 m höga. Två av dem låg i flacka svackor (A128, A129). Samtliga utom en (A128), bestod av spridda stenar i enskiktade packningar. A128 var tresiktad. Endast den rektangulära 5 x 12 m stora stensamlingen (A120) var fyndförande. Där påträffades bränd lera, ett bränt ben samt enstaka bitar kol. Omedelbart sydväst om anläggningen fanns två större (4 x 8 respektive 7 x 9 m stora) områden med bränd lera. De är ej upptagna som anläggningar.

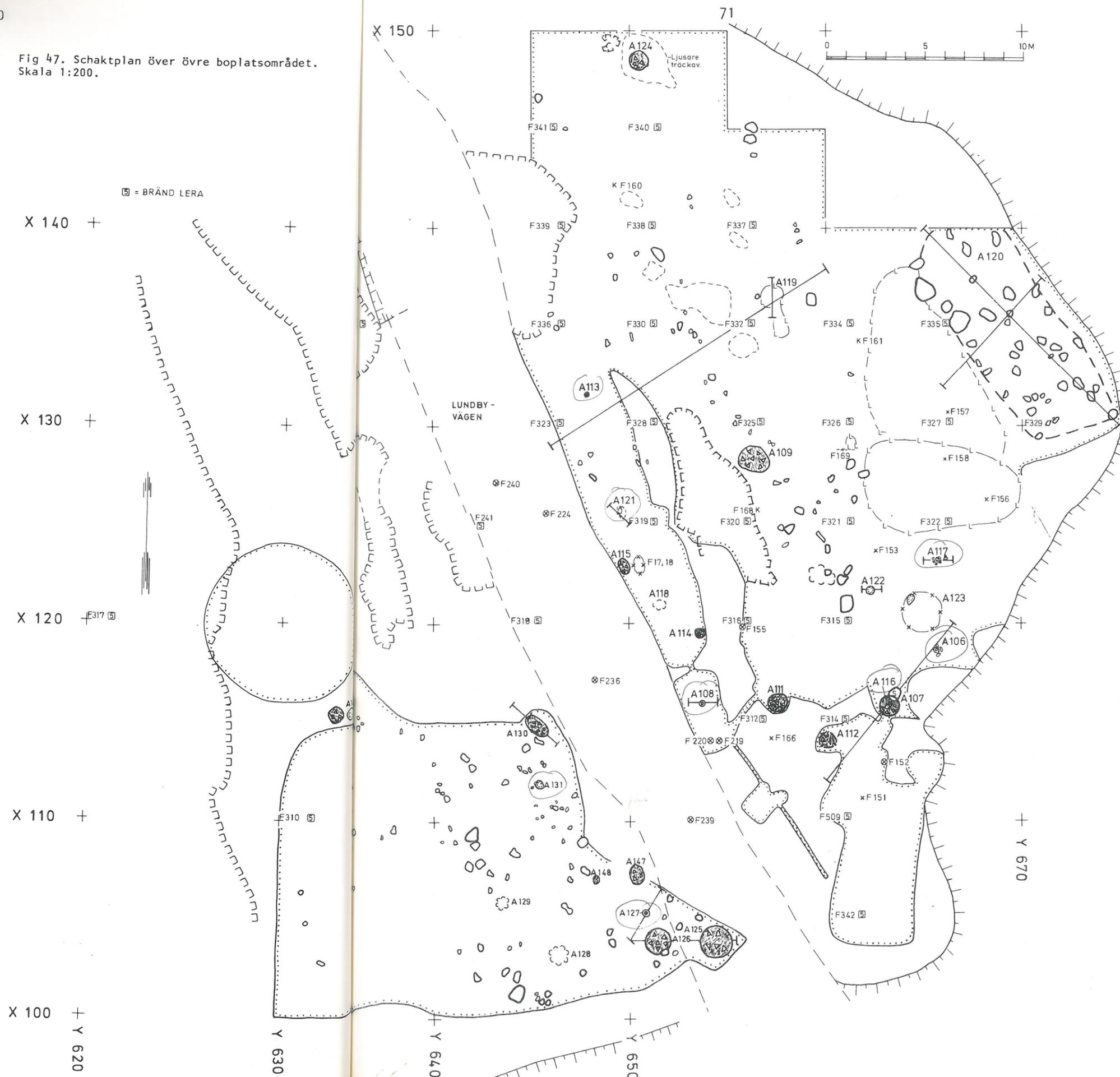
De två *lerkoncentrationerna* var 1 respektive 2 m i diameter och 0,3 m djupa. Den ena (A119), vilken bestod av brända, delvis förslaggade lerbitar låg i anslutning till en stensamling. Den andra (A123) innehöll krukskärvor, bränd lera och slagg. I dess botten fanns spridda stenar.

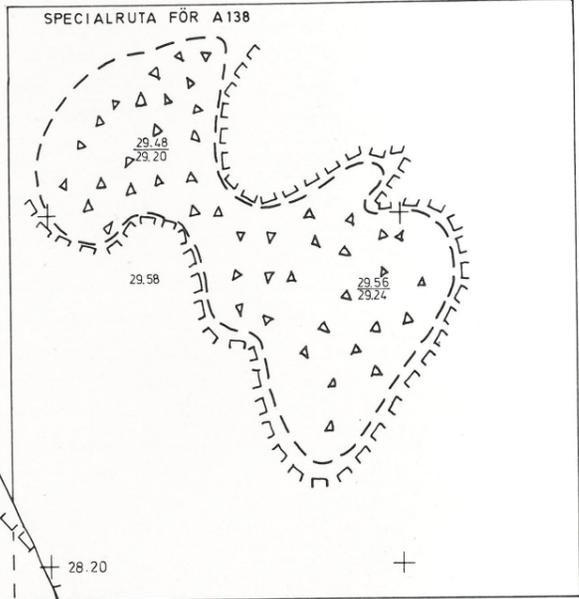
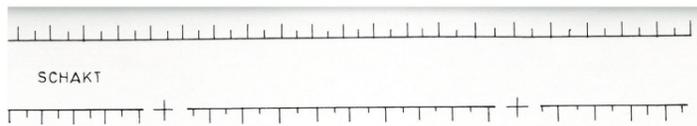
Skärvestensflaket, vilket låg i en bergsskreda, var 3,7 x 6,1 m stort och 0,32 m tjockt. Mellan stenarna fanns gråsvart mylla, i vilken krukskärvor och bränd lera påträffades.

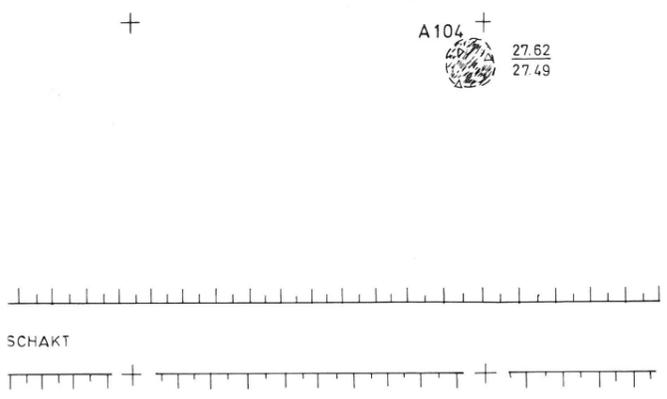
Varken konstruktioner eller placering av bosättningens byggnader kunde rekonstrueras. De fåtaliga stolphålen möjliggjorde minst tre alternativa lägen för hus:

- 1) ett hus i nordost-sydvästlig riktning, avsmalnande i nordost.
- 2) Beaktande stolphålens varierande nivå, två olika hus, varav ett i väst delvis under vägen i nordnordväst-sydsydöstlig riktning. Huset har då i norr överlagrats av stensättningen 32, under vilken boplatstester i form av sotfläckar och brända lerfläckar fanns. Det andra huset placerat i öst har då legat på en lägre nivå. I dess mitt fanns en rund lerkoncentration med krukskärvor, bränd lera och slagg (A123, se ovan).

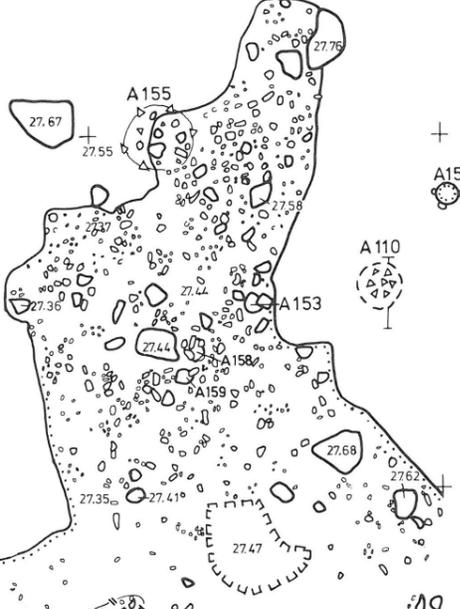
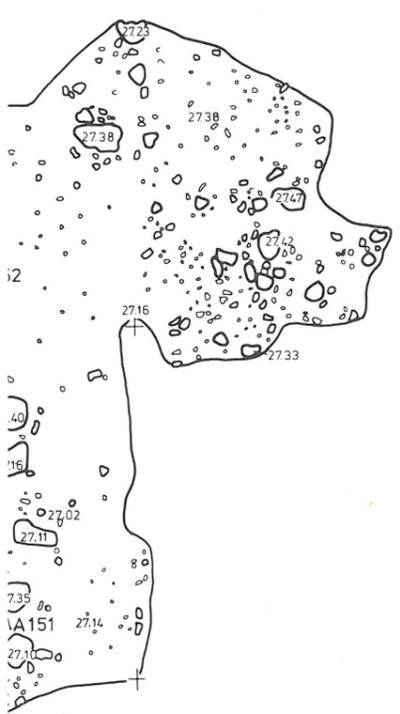
Fig 47. Schaktplan över övre boplatsoområdet. Skala 1:200.

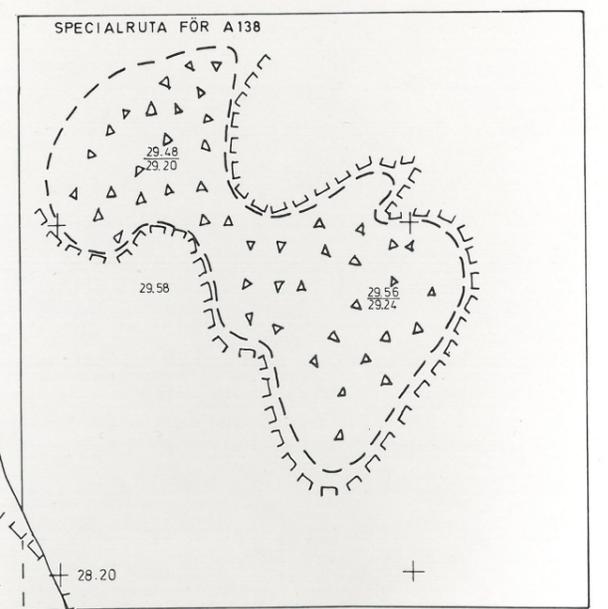

A104
27.62
27.49

A105
28.10
27.84
27.84
27.95

J x159 y452 +29,56
3,3 m l. Belägen i norra delen av terrasseringsen.
Grästorv 0,15 m, i västra delen (0-1,5 m) mylla/grus 0,1 m, under detta mylla 0,2 m med några upp till 0,1 m stora stenar i östra delen (under torven).
Mylla/lera 0,2 m.
Mylla/grus 0,1 m.
Grus.

K x158 y451 +29,24
1,3 m l. Belägen i norra delen av terrasseringsen.
Grästorv 0,1-0,15 m.
Grus 0,1-0,2 m.
Mörk mylla 0,2 m - tunnade ut mot norr, innehöll spår av lerklining.
Mjåla.

L x149 y446 +29,00
5 m l. Belägen i västra delen av terrasseringsen.
Grästorv 0,1-0,2 m.
Grus 0,1-0,25 m - tjockast mot söder.
Mörk mylla 0,1-0,2 m - tjockast mot norr, med enstaka ca 0,1 m stora stenar varav ett par flata 0,15-0,2 m stora och lerklining.
Mjåla.

M x143 y468 +28,49
0,8 m l. Belägen i mitten av terrasseringsen.
Grästorv 0,1 m.
Sandblandad mylla 0,2 m med en 0,15 m stor sten och några under 0,1 m stora.
Rikligt med lerklining.
Sandblandad mjåla.

SKÅLGROPSFÖREKOMSTEN

Mellan de nedre och övre boplatsoområdena gick en nord-sydlig kalkbergsrygg med skålgropar. Dessa var koncentrerade till syd- och östslutningen av en ca 30 x 45 m stor bergsklack. Bergets högsta punkt låg i norra delen. Där fanns den ena gruppen skålgropar (1a-3c), medan den andra låg på södra delen av bergsklacken (4-6).

Inom den norra gruppen skålgropar kun-

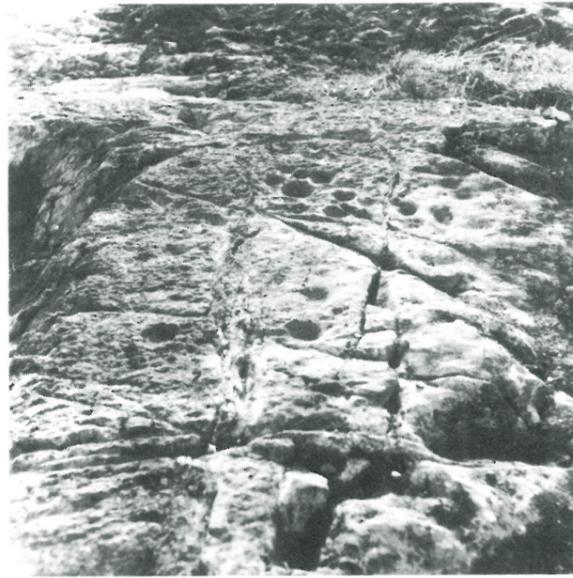

Fig 50. Skålgropar från grupp 5B. Från S. Foto Sonja Wigren. Neg nr U694:360.

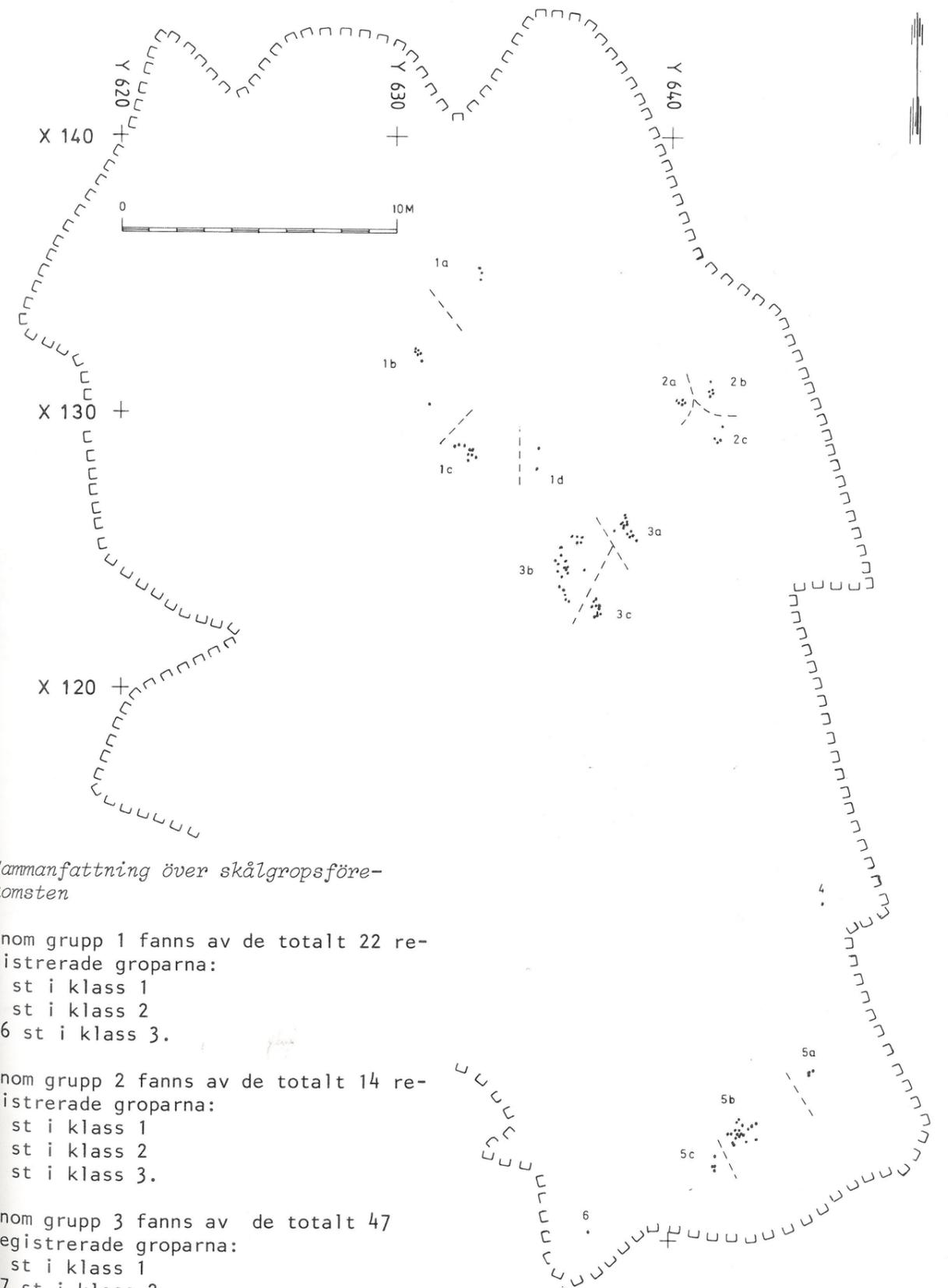
de man urskilja minst tre ansamlingar (1-3). Vid beskrivningen har av praktiska skäl varje ansamling dessutom undergrupperats (a-d).

Inom den södra gruppen fanns två ensamliggande skålgropar (4, 6) och en större ansamling (5) med undergruppering (a-c).

Klassificering

De olika skålgroparna har efter bevaringsgrad, slippår och form indelats i 3 klasser:

1. *Säkra skålgropar* med slipad yta. De kvarvarande kristallerna efter vittringen var 1-2 mm höga. Jämförelser har gjorts med nyupptäckta skepps- och skålgropsristningar vid fornlämnning 70.
2. *Osäkra skålgropar*. Gropar med jämn skålgropsliknande form och botten, men med en högre vittringsgrad. De kvarvarande kristallerna var 1-4 mm höga. Ingen synlig slipning.
3. *Skålgropsliknande*, men med ojämna sidor och botten, ingen synlig slipning och mycket vittrade.

Sammanfattning över skålgropsförekomsten

Inom grupp 1 fanns av de totalt 22 registrerade groparna:
3 st i klass 1
3 st i klass 2
16 st i klass 3.

Inom grupp 2 fanns av de totalt 14 registrerade groparna:
5 st i klass 1
5 st i klass 2
4 st i klass 3.

Inom grupp 3 fanns av de totalt 47 registrerade groparna:
8 st i klass 1
27 st i klass 2
12 st i klass 3.

Fig 51. Plan över skålgroparna. Skala 1:200.